

آموزش قرائت قرآن (۱) (بیست خوانی)

تقدیم به روح مقدس امام رئوف

امام علی بن موسی الرضا علیه السلام

و خواهرگرامی ایشان، کریمه‌ی عترت

حضرت فاطمه‌ی معصومه علیها السلام

عنوان و نام پدیدآور: آموزش قرائت قرآن (۱) درست خوانی / محمدرضا شهیدی پور؛ حسین اسدی و علی قاسمی
 مشخصات نشر: قم، زائر، ۱۳۹۴
 مشخصات ظاهری: ۱۴۴ ص.
 فروست: انتشارات زائر آستان مقدس شماره ۶۶۲.
 موضوع: قرآن - قرائت - راهنمای آموزشی
 موضوع: نماز - راهنمای آموزشی
 شناسه افزوده: آستان مقدس حضرت فاطمه معصومه علیها السلام
 شناسه افزوده: پژوهشکده علوم و معارف قرآنی علامه طباطبائی (ره)
 شابک: ۹۷۸-۹۶۴-۶۴۰۱-۱۰۵
 رده بندی کنگ: ۱۳۹۳ ق ۶۴/۵ BP۷۴/۵
 رده بندی ربی: ۲۹۷/۱۵۱۰۷
 شماره کتابشناسی ملی: ۵۵۹۰۲۱

۶۶۲

انتشارات زائر آستان مقدس حضرت فاطمه معصومه

آموزش قرائت قرآن

(درست خوانی)

تهیه کننده: پژوهشکده علوم و معارف اسلامی آستان مقدس حضرت فاطمه معصومه علیها السلام
 تحقیق و تالیف: محمدرضا شهیدی پور؛ حسین اسدی و علی قاسمی
 حروف چینی و صفحه آرایی: سید قاسم سیدیان
 انتشارات: زائر آستان مقدس حضرت فاطمه معصومه علیها السلام
 چاپخانه: زائر
 نوبت چاپ: اول / تابستان ۱۳۹۴
 شمارگان: ۱۰۰۰ نسخه
 قیمت: ۸۰۰۰
 شابک: ۹۷۸-۹۶۴-۶۴۰۱-۲۳-۵

دفتر مرکزی: قم/میدان شهداء/ انتشارات زائر
 نمایشگاه دائمی کتاب: حرم مطهر حضرت فاطمه معصومه علیها السلام
 صحن صاحب الزمان عجل الله تعالی فرجه الشریف

تلفن: ۳۲۹۴۰۸۵۱-۳ فاکس: ۳۲۹۳۱۹۴۲

کلیه حقوق برای ناشر محفوظ است.

فهرست

فصل یکم: آشنایی با حروف

- ۱۵ درس یکم: آشنایی با حروف عربی

فصل دوم: کسب مهارت در خواندن حروف با مک صداهای کوتاه و کشیده

- ۲۳ درس دوم: کسب مهارت در خواندن حروف دارای فتحه و الف مدی
۲۹ درس سوم: کسب مهارت در خواندن حروف دارای کسبه و یاء مدی
۳۵ درس چهارم: کسب مهارت در خواندن حروف دارای ضمه و واو مدی

فصل سوم: کسب مهارت در خواندن حروف دارای سکون، تشدید، مد و تنوین

- ۴۱ درس پنجم: کسب مهارت در خواندن حروف ساکن
۴۷ درس ششم: کسب مهارت در خواندن حروف مشدد
۵۳ درس هفتم: کسب مهارت در خواندن کلمات دارای مد (م)
۵۷ درس هشتم: کسب مهارت در خواندن حروف دارای تنوین

فصل چهارم: کسب مهارت در قرائت کلمات دارای حروف ناخوانا

- ۶۷ درس نهم: حروف ناخوانا (۱)
۷۵ درس دهم: حروف ناخوانا (۲)

- درس یازدهم: حروف ناخوانا (۳) ۷۹
- درس دوازدهم: حروف ناخوانا (۴) ۸۳
- درس سیزدهم: حروف ناخوانا (۵) ۸۹
- درس چهاردهم: حروف ناخوانا (۶) ۹۳

فصل پنجم: کسب مهارت در رعایت چند قاعده‌ی قرائت صحیح و پیوسته

- درس پانزدهم: کسب مهارت در خواندن موارد اشباع ۱۰۱
- درس شانزدهم: کسب مهارت در نحوه‌ی خواندن تنوین در کنار همزه‌ی وصل ۱۰۹
- درس هفدهم: کسب مهارت در نحوه‌ی خواندن از ابتدای همزه‌ی وصل ۱۱۵
- درس هجدهم: کسب مهارت در وقف بر کلمات ۱۲۵
- درس نوزدهم: کسب مهارت در خواندن کلمات دارای ادغام و اقلاب ۱۳۳
- درس بیستم: کسب مهارت در خواندن صحیح اذکار نماز ۱۳۹
- توصیه‌های پایانی ۱۴۳

هدف کلی کتاب

آموزش شیوه قرائت صحیح قرآن کریم
و ایجاد زمینه های مناسب برای انس و محبت در روان
و زیباتر خواندن قرآن
به همراه ایجاد شوق برای برقراری انس دائمی
با گزاره های انسان ساز قرآن کریم.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

در این وانفسای درد، عسرت، انسان معاصر کوی به کوی و برزن به برزن ره می پوید تا شاید دمی بیاساید و لحظه‌ای آرام گیرد. با تمامی این احوال، هر کوبه که می‌کوبد، ره به جایی نمی‌برد. ریشه‌ی این فقر معنوی دوری از خدا و نادان‌گویی است.

قرآن را می‌باید درمان درد، بی‌آرامی، غم، اندوه، حسرت، جگر، جو و کاوش در آیات ملکوتی آن همت گمارد و از دژه‌دژه‌ی مائده‌ی الهی، درمان هزاران درد را جست. «وَنَزَّلْنَا مِنَ الْقُرْآنِ مَا هُوَ شِفَاءٌ وَرَحْمَةٌ لِّلْمُؤْمِنِينَ»؛ و از قرآن آنچه را که برای مؤمنین شفا و رحمت است فرستید. (شفا از امراض معنوی و اجتماعی).

امام علی (علیه السلام) با اشاره به اثرات تربیتی انس با قرآن در وصف این کتاب فرموده‌اند: «وَأَعْلَمُوا أَنَّ هَذَا الْقُرْآنَ هُوَ النَّاصِحُ الَّذِي لَا يَغْشَى وَالهَادِي الَّذِي لَا يُضِلُّ وَالنَّجَاتُ الَّذِي لَا يَكْذِبُ وَمَا جَالَسَ هَذَا الْقُرْآنَ أَحَدًا إِلَّا قَامَ عَنْهُ بَرِيَادَةٌ أَوْ نُقْصَانٌ زِيَادَةٌ فِي هُدًى أَوْ نُقْصَانٌ مِنْ غَمٍّ»؛ بدانید که این قرآن مشاوری است که خیانت نمی‌ورزد و راهنمایی است که گمراه نمی‌کند و گویند، ای است که دروغ نمی‌گوید. هیچ کس با این قرآن نشست، مگر اینکه با افزایش یا کاهش از نزد آن برخاست. افزایش در هدایت یا کاهش در کوری و گمراهی.

انس با قرآن و بهره‌مندی از معارف آن دارای مراحل و مراتب گونه‌گونی است؛ هر کس به قدر دانش و فهم و معرفت و همت خویش می‌تواند ظرف وجودی خود را بیاریاد و با فاصله گرفتن از حصار ماده به ملکوتیان نزدیک گشته و با آنان هم‌رتبه و هم‌نوا گردد؛ با این همه گام نخست و لازم برای همگان آشنایی با متن قرآن و انس با الفاظ نورانی آن است؛ چنانکه در سخنان مقام معظم رهبری آیت الله العظمی امام خامنه‌ای آمده است: «قدم اول برای عمل کامل به قرآن، آشنایی با متن قرآن است».

از همین رو معبود بی‌همتای رؤف، یکایک بندگان خود را مورد خطاب قرار داده و آنان را برای ذکر، یاد و انس با کلام خویش فراخوانده است: «وَلَقَدْ يَسَّرْنَا الْقُرْآنَ لِلذِّكْرِ فَهَلْ مِنْ مُدَكِّرٍ»؛ و به راستی ما قرآن را برای تذکر و پندآموزی آسان و قابل فهم کردیم، پس آیا پندگیرنده‌ای هست؟

کتاب پیش رو عهده دار تعلیم دانش و مهارت صحت قرائت و روان خوانی قرآن کریم است. برای آشنایی مخاطبان گرامی با فرایند تهیه و تدوین کتاب، اصول حاکم بر نظام آموزشی ارائه شده و چگونگی تعلیم و تعلم آن نکاتی تقدیم می شود.

مخاطبان این کتاب

مخاطبان این کتاب افرادی هستند که تا حدودی با قواعد صحیح خوانی فارسی یا عربی آشنا هستند؛ لکن در اثر کمی انس، مهارت کافی در اجرای قواعد و به کار بستن آن در تلاوت صحیح و روان قرآن ندارند.

اهداف کلی مورد انتظار

انتظار می رود فراگیران در پایان دوره ی آموزشی:

۱. قواعد صحیح خوانی و علامت گذاری قرآن با رسم الخط مصری (مانند خط عثمان طه) را بشناسند و در قرائت صحیح و روان قرآن به کار بدهند؛
۲. آیات سوره های جزء ۲۹ و ۳۰ را با رعایت فصاحت نسبی در ادای حرکات و تلفظ حروف ده گانه صحیح، روان و پیوسته قرائت نمایند؛
۳. در قرائت صحیح نماز با رعایت تلفظ صحیح حروف ده گانه مهارت یابند؛
۴. با راهبری مربی پیام هایی از سوره های یاد شده دریافت و در زندگی به کار بندند.
۵. توانایی و باور قرائت صحیح و روان کل قرآن را به دست آورده، نسبت به انس دائمی و تلاوت منظم روزانه و یادگیری مراحل بالاتر انس با قرآن اشتیاق نشان دهند.

سخنی با مربیان گرامی

۱. مبنای آموزش و تمرینات ارائه شده، رسم الخط مصری است. با این بحرب تلاش شده با مقایسه ی شیوه ی ضبط و علامت گذاری در رسم الخط های رایج، فراگیران را در شناخت مصاحف مختلف و توانمندی در قرائت آنها یاری دهیم.

۲. پرداختن بیش از نیاز به مطالب تئوری و غفلت از بعد مهارتی قرائت قرآن یکی از آسیب های آموزش قرآن است. با نظاره ای به کتاب درمی یابید از همان جلسه ی نخست، فرایند ارتقاء مهارت در قرائت قرآن آغاز می شود و به جای پرداختن به مطالب نظری انبوه که تأثیری در قرائت ندارد، به سراغ خود قرآن رفته، دانش پژوهان را عملاً با قرائت قرآن آشنا می نماییم؛ به سان افرادی که عملاً فن ماهی گیری را می آموزند. با برنامه ریزی انجام شده در متن پیش رو از ابتدا تا انتهای فرایند آموزش، قریب به پنج جزء قرآن سطر به سطر و جمله به جمله قرائت شده، متناسب با نیاز تکات و قواعد ضروری بیان می شود.

۳. برای موفقیت در فرایند آموزش نیازمند توجه جدی به مهارت‌آموزی و پرداختن به تمرینات کتاب هستیم. از همین‌رو خواهشمندیم با توجه به شیوه‌ی صحیح آموزش از پرداختن بیش از نیاز به مطالب تئوری و نظری پرهیز نموده، اساس کار را بر تمرین عملی و مهارت‌افزایی در تلاوت گذارید.
۴. اگر فراگیران در خواندن کلمه یا عبارتی دچار اشکال شدند به سرعت، قرائت صحیح را بیان نکنید. به آنها فرصت دهید تا خود با شمرده خواندن، قرائت صحیح را بیاموزند. این کار در افزایش اعتماد به نفس و تقویت باور توانایی آنان در قرائت قرآن تأثیر به‌سزایی دارد.
۵. لوح فشرده‌ی آموزشی کتاب را در اختیار فراگیران قرار داده، آنان را تشویق کنید تا با استفاده از آن به تمرین بپردازند.
۶. از انگیزه‌بخشی و تشویق لفظی مناسب و به‌موقع فراگیران هنگام قرائت قرآن به ویژه در زمان‌های تلاش و ارتقاء سطح کیفی غفلت نبریزید.
۷. درس را به صورت ساده‌ترین بیان کنید و از گفتن مطالب اضافه‌ای که تأثیری در قرائت صحیح و روان ندارد، به شدت پرهیز کنید.
۸. تا جای ممکن از خواندن کلمات و عبارات پیش از فراگیران بپرهیزید؛ بلکه با روش مناسب آنان را یاری دهید تا خود قرائت صحیح کلمات را بیاموزند و بخوانند.
۹. مناسب‌ترین شیوه برای خواندن کلمات این است که فراگیران با دیدن هر بخش از کلمه همان بخش را بخوانند. یعنی لازم نیست که فرد در ذهن خود، همه‌ی بخش‌های کلمه را مرور کند، سپس تمام آن را یک جا بلند بخواند؛ شما با تأکید بر نحوه‌ی مناسب خواندن، فراگیران را کمک کنید تا بدون اضطراب کلمات را به شیوه‌ی شمرده و آرام بخوانند. سرانجام خواندن کلمات با توجه به توانایی فردی هر شخص با تمرین به تدریج افزایش می‌یابد.
۱۰. فراگیران برای کسب مهارت در صحت قرائت و روان خوانی آیات به فرصت کافی نیاز دارند. این فرصت را با توجه به استعدادهای متفاوت آنها در اختیارشان بگذارید. انتظار نداشته باشید که همه در یک زمان به مهارت مورد نظر دست یابند.
۱۱. پس از خواندن هر تمرین به صورت کیفی-توصیفی قرائت آنان را ارزیابی نمایید. تلاش کنید از این شیوه به عنوان ابزاری تشویقی بهره گرفته و انگیزه‌ی آنان برای فراگیری و تمرین را افزایش دهید.
۱۲. دانش‌پژوهان را تشویق کنید، هر روز تمرین‌های عملی درس را مباحثه نموده، به نقد تلاوت یکدیگر بپردازند و نتیجه‌ی آن را به استحضار شما برسانند.
۱۳. در ابتدای هر جلسه تمرین‌های عملی درس قبل را با شیوه‌های مناسب مورد ارزیابی قرار دهید.
۱۴. یکی از درس‌ها به آموزش قرائت صحیح اذکار نماز اختصاص یافته است. لطفاً با اهتمام کافی به آموزش و تمرین این درس مبادرت ورزیده و از یاداش الهی این عمل بهره‌مند شوید.

۱۵. در پایان دوره فراگیران را تشویق کنید برای خود تلاوت دوره‌ای منظم قرار داده و مراحل بالاتر انس، فهم و عمل به قرآن را پیوند.

مراحل آموزش قسمت‌های مختلف هر درس

هر درس با بهره از فنون و مهارت‌های معلّمی به صورت جذاب و با ایجاد فضایی شاد و نشاط‌انگیز به شرح زیر تدریس، تمرین و ارزیابی می‌شود:

۱. تدریس و تبیین درس جدید هر جلسه با بیانی کوتاه، ساده و رسا؛

۲. بیان چند مثال و تطبیق قاعده بر آن؛

۳. انجام تمرین‌های عملی کتاب با شیوه‌های متنوع انفرادی و جمعی، همراه با راهبری، راهنمایی و تشویق شاگردان برای کسب مهارت در خواندن کلمات و رعایت قواعد مورد نظر؛

۴. آموزش سوره‌های مورد نظر و تمرین برای کسب مهارت کافی و مناسب در قرائت صحیح و روان.

به امید اینکه خدای سبحان تلاش‌های شما عزیزان در اعتلاء فرهنگ قرآن و اهل بیت علیهم السلام را بپذیرد و خدمات قرآنی‌تان را باقیات صالحات شما قرار دهد.

امید است خدای کریم این اثر که ثمره‌ی زحمات و پذیرفته‌ی آن را موجب ترویج فرهنگ انس با قرآن و گزاره‌های هدایت‌آفرین آن و ذخیره‌ای برای رفاه و زلفای بیابانندی، همه‌ی دست‌اندرکاران تهیه، متعلمان و متریان آن قرار دهد.

صمیمانه پذیرای نظرها و پیشنهادهای ارزشمند استادان و صاحب‌نظران گرامی خواهیم بود.

پژوهشکده‌ی علوم و معارف اسلامی

آستان مقدس حضرت فاطمه معصومه علیه السلام الله علیها

ایام دهه‌ی مبارک کرامت ۱۴۱۶